

การวิเคราะห์พุทธปรัชญาการศึกษาในการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนปากะจอง บ้านแงน จังหวัดเชียงใหม่
An Analysis of the Buddhist Educational Philosophy
in the Educational Administration of Paka Chong School
Baan Ngaen, Keng Tung Province

ฐิติทรัพย์ พระแก้ว

Titisap Prakaew

นางก้อง

Nang Kaung

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalai University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author, Email : titisup_2008@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์พุทธปรัชญาการศึกษาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนปากะจอง บ้านแงน จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศเมียนมา พบว่า โรงเรียนแห่งนี้มีพระภิกษุและสามเณร 60 รูป ครู 10 รูป และนักเรียน 178 คน การจัดการศึกษาได้รับการรับรองจากรัฐบาลเมียนมา จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีองค์ประกอบของการศึกษาในการจัดการ ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร ใช้ระบบการศึกษาแบบ KG-5-4-3 คือ ชั้นอนุบาล (Kindergarten) 1 ปี ชั้นประถมศึกษา (Primary School) 5 ปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Secondary School) 4 ปี และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (High School) 3 ปี โดยเน้นวิชาการ 2) ด้านสถานที่ ใช้พื้นที่วัด ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและห่างไกลจากแหล่งชุมชน 3) ด้านผู้สอน ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ สอนทุกรายวิชา 4) ด้านผู้เรียน มีเด็กและเยาวชนหลากหลายชาติพันธุ์ที่มีอายุแตกต่างกันเข้ามาเรียนร่วมกัน 5) ด้านการจัดการเรียนการสอน เน้นทางด้านพุทธศึกษาและจริยศึกษา ไม่เน้นด้านหัตถศึกษาและพลศึกษา 6) ด้านการวัดและประเมินผลเน้นการประเมินตนเองโดยเฉพาะด้านความรู้ความจำและการท่องจำบทเรียน

คำสำคัญ : วิเคราะห์, พุทธปรัชญาการศึกษา, องค์ประกอบของการศึกษา

Abstract

This academic article is an analysis of Buddhist educational philosophy in the educational Administration of Paka Chong School, Ban Ngaen, Keng Tung Province, in Myanmar found that : This school has 60 monks and novices, 10 teachers, and 178 students. There are elements of education in administration as follows: 1) Curriculum aspect, the school uses the KG-5-4-3 education system, 1 year for Kindergarten, 5 years for Primary school, 4 years for Secondary School, and 3 years for High School, emphasizing academics. 2) Place aspect, The school uses temple grounds in a natural environment and away from the community. 3) Instructor aspect, most of them are monks who teach all subjects. 4) Learner aspect, there are children and youths of different ethnicities and ages come to study together. 5) Teaching and learning management aspect, emphasis on Buddhist studies and ethical studies. There is no emphasis on handicraft education and physical education. 6) Measurement and evaluation aspect, emphasis on self-evaluation, especially in the area of knowledge and rote learning.

Keywords : Analysis, Buddhist Educational Philosophy, educational element

บทนำ

เมื่อพิจารณาการจัดการศึกษาของประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า การศึกษาของไทยนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลง เจริญก้าวหน้าตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมตามลำดับ ในอดีตจะพบว่าการศึกษาจัดว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในขณะนั้นมาก ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการศึกษานี้ นักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสคนสำคัญ คือ เมอร์ซีเออร์ เดอะ ลาลูแบร์ (Simon de La Loubère) ราชทูตในคณะทูตฝรั่งเศสของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้กล่าวไว้ในเอกสารที่มีชื่อแปลเป็นภาษาไทยว่า “ราชอาณาจักรสยาม” มีใจความว่า “...

เมื่อบุตรเจริญเติบโตถึง 7 หรือ 8 ขวบแล้ว ชาวสยามจะส่งบุตรของตนให้ไปประจำอยู่ที่วัด กับพระสงฆ์ พระสงฆ์ผู้เป็นอาจารย์อยู่ในวัดจะสอนอนุชนเหล่านั้นให้รู้จักอ่าน เขียน และ เรียนเลขเป็นสำคัญ...” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2495 : 2)

ในเวลาต่อมา การศึกษาได้แยกออกจากวัดและวิถีการดำเนินชีวิตมาเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อันเป็นช่วงที่มีการปฏิรูป ครั้งยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทยนั้นจัดตามแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ และวิธีปฏิบัติทางการศึกษาของต่างประเทศมาโดยตลอด ผสมผสานแนวคิดของ ยุโรปและตะวันตก

เมื่อย้อนกลับไปในอดีตกว่า 50 ปีก่อน พม่าหรือเมียนมาได้ชื่อว่ามีระบบการศึกษาในระดับดีเลิศของเอเชีย กล่าวกันว่ามหาวิทยาลัยย่างกุ้งสมัยนั้นมีมาตรฐานเดียวกับ มหาวิทยาลัยในอังกฤษ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2560 : ออนไลน์) แต่ปัจจุบันการจัดการศึกษา ของรัฐบาลเมียนมากลับยังไม่ทั่วถึง แม้ว่าจะมีความต้องการขยายการศึกษาให้ครอบคลุมทุก พื้นที่ โดยเฉพาะในเมืองเชียงตุงยังมีหลายพื้นที่ ไม่มีโรงเรียนสำหรับเด็กและเยาวชน แต่มีวัด จำนวนมาก วัดเหล่านี้จึงต้องทำหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น สามารถสื่อสารกับคนในและนอกประเทศได้และเป็นคนดีมีศีลธรรม อีกทั้งเป็นที่รู้จักกันดีว่าเมืองเชียงตุงเป็นเมืองพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษาของโรงเรียนวัด หรือโรงเรียนพระปริยัติธรรม หรือที่คนเชียงตุงเรียกว่า โรงเรียนปากะจองนั้น มีการจัดการ ศึกษา 2 แบบ คือ วัดที่สอนในรูปแบบนักรธรรมบาลี ซึ่งส่วนใหญ่จะสอนลูกเณร เพื่อสืบทอด และจรรโลงพระพุทธศาสนาเป็นศาสนทายาท ส่วนอีกรูปแบบหนึ่ง คือ สอนวิชาสามัญเช่นเดียวกับโรงเรียนของรัฐบาลโดยใช้หลักสูตรของรัฐบาล ซึ่งเริ่มสร้างในปี 2519 ขยายไปถึง มัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจุบันเมียนมาจัดการศึกษา 13 ปี ในระบบ KG-5-4-3 คือ อนุบาล 1 ปี ประถมศึกษา 5 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 4 ปีและมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ถึงแม้ว่าโรงเรียน วัดโดยทั่วไปจะเป็นโรงเรียนที่ไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายและอาจถูกรัฐบาลเมียนมาสั่งปิด เมื่อไหร่ก็ได้ แต่สำหรับโรงเรียนปากะจอง บ้านแกน จังหวัดเชียงตุง ได้รับการรับรองจากรัฐบาลเมียนมาให้จัดการเรียนการสอนได้เช่นเดียวกับโรงเรียนรัฐบาล เนื่องจากสภาพสังคม และปัญหาภาวะเศรษฐกิจ โรงเรียนวัดจึงเป็นที่พึ่งให้กับเด็กๆที่ครอบครัวมีฐานะยากจนได้ และพบว่า การเปิดสอนโรงเรียนปากะจอง ปีปัจจุบัน (ปี 2023) ทั่วประเทศเมียนมา มี จำนวนโรงเรียน 1,484 โรงเรียน ครู 7,229 คน นักเรียน 2.8 แสนคน เฉพาะที่รัฐฉานตะวันออก มี 19 โรงเรียน จำแนกเป็นชั้นประถมศึกษา 13 แห่ง มัธยมศึกษา 6 แห่ง โรงเรียนปา

กะจงเป็นโรงเรียนวัดที่ผู้ศึกษาสนใจต้องการศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาการศึกษาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนปากะจง ณ บ้านแงน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่นำเอา ระบบการจัดการศึกษาแบบสามัญมาใช้ตามหลักสูตรของรัฐบาล ในปัจจุบันมีพระภิกษุและ เณรจำนวน 60 รูป ครูจำนวน 10 รูป และนักเรียน จำนวน 178 คน ในการศึกษาครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษา มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาแผนก สามัญของโรงเรียนปากะจง บ้านแงน ในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

เนื้อหา

พุทธปรัชญามีแนวคิดพื้นฐานในด้านความเชื่อว่าธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ คือ ทุกข์ จุดมุ่งหมายของการศึกษาในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ การหลุดพ้นจากทุกข์ การศึกษาจึงเป็นหนทางเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายนี้ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมปุตฺต), 2525 : 166 - 168) ได้กล่าวถึงหลักไตรสิกขาหรือหลักการศึกษา ดังนี้

1. การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทาง กาย วาจา และอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา
2. การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ และ สมรรถภาพของจิต เรียกว่า อธิจิตตสิกขา
3. การฝึกฝนอบรมทางปัญญาให้เกิดความรู้ เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความ เป็นจริง รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นจากความยึดติด ถิ่นมั่น ในสิ่งต่างๆ ดับกิเลส ดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระ ผ่องใสเบิกบาน เรียกว่า อธิปัญญา สิกขา

หลักการศึกษาทั้ง 3 ประการนี้ จัดวางขึ้นโดยอาศัยหลักปฏิบัติที่เรียกว่า วิธีแก้ปัญหของอารยชน หรืออริยมรรค แปลว่า ทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอริย ชน คือ มรรคมืองค์ 8 โดยอยู่ในกรอบของไตรสิกขา

แนวคิดทางการศึกษาที่มีรากฐานจากสาระในพระพุทธศาสนา โดยพุทธ ทาสภิกขุ (2528 : 121) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่า “การศึกษานี้เพื่อมนุษย์จะมีโอกาสได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้ โดยการทำลายเสียซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์ และ มีการประพฤติกระทำอย่างมนุษย์ที่มีใจสูงโดยสมบูรณ์” ทั้งนี้เพราะสัญชาตญาณที่มีความ เห็นแก่ตัวอย่างมากก็คือ สัญชาตญาณอย่างสัตว์ นั่นเอง

จุดมุ่งหมายการศึกษาตามหลักพุทธปรัชญาการศึกษาจึงมุ่งให้เด็กเป็นผู้มี

คุณธรรม ปราศจากการเห็นแก่ตัว เป็นผู้รู้จักตัวเอง รู้จักแก้ปัญหาในชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ มีสิ่งที่จำเป็นและขาดไม่ได้ คือ องค์ประกอบของการศึกษาทางด้านพุทธปรัชญาการศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตร

การเรียนการสอนตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษาเพื่อพัฒนาตนให้สมบูรณ์นั้น ควรอยู่บนพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา (พุทธทาสภิกขุ, 2529 : 77 - 92) ได้กล่าวถึงหลักสูตรที่ประกอบด้วยการศึกษา 4 อย่าง คือ

1. พุทธิศึกษา นอกจากให้รู้หนังสือแล้ว จะต้องมีความรู้ในเรื่องที่สำคัญที่สุดในชีวิต คือ รู้ว่า เกิดมาทำไม เกิดมาเพื่ออะไร คำตอบ คือ เกิดมาเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด มนุษย์ควรจะได้

2. จริยศึกษา ต้องอบรมให้รู้จักทำลายความเห็นแก่ตัว หรือความเห็นแก่ตัวพวกพ้องของตัวเอง ต้องเต็มไปด้วยความสามารถ ความมั่งคั่งมากขึ้นทุกทีๆ

3. พลศึกษา คือ การศึกษาเพื่อให้มีกำลัง ต้องประกอบด้วยกำลังสองประเภท คือ กำลังทางวัตถุและกำลังทางวิญญาณหรือกำลังทางจิตใจ เพราะต้องฝึกจิตให้มีสมาธิ จึงจะสามารถควบคุมบังคับกำลังกายให้เดินไปถูกทางได้

4. หัตถศึกษา คือ วิชาชีพทุกแขนงทั้งภาคปฏิบัติและภาควิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ และวิชาชีพเป็นอุปกรณ์ในการเลี้ยงชีพ เป็นหนทางให้มนุษย์ได้แสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ

หลักสูตรตามพุทธปรัชญาการศึกษา ในส่วนเนื้อหาของหลักสูตรจึงควรประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ เนื้อหาที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและเนื้อหาที่จำเป็นต่อการพัฒนาในด้านจิตใจ

2. โรงเรียน

พุทธปรัชญาการศึกษามีความเชื่อว่าการจัดโรงเรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เหนียวแน่น ส่งเสริม จูงใจ และปลุกเร้าให้เกิดความศรัทธาที่จะเรียนรู้ โดย สุนน อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงห้องเรียนสรุปได้ว่า เวลาที่เราพูดถึงแหล่งเรียนรู้ เราจะไม่พูดถึงห้อง เราจะไม่พูดถึงโรง เพราะฉะนั้นเวลาที่เรานึกถึงแหล่งเรียนรู้ เราต้องทลายฝา ทลายกำแพงของห้อง ของ

โรงต่างๆ เพราะฉะนั้นเราจึงมีห้องเรียนไม่ได้ แต่เรามีแหล่งเรียนรู้ที่เปิดกว้าง เรียกว่า Open Classroom ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2528: 79-81) ดังนี้

1. ความเงียบสงบ การสร้างบรรยากาศที่เงียบสงบ มีใช้การข่มขู่บังคับ ห้ามนักเรียนพูด แต่เน้นที่การสำรวมตน คือ สำรวมกาย วาจา ใจ การฝึกหัดแผ่เมตตา การฝึกสมาธิอย่างง่ายๆ เป็นการฝึกหัดให้เด็กรู้ตัวอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไรอยู่

2. ความใกล้ชิดกับธรรมชาติ การจัดชั้นเรียนมิได้จำกัดอยู่ภายในห้องสี่เหลี่ยมเท่านั้น แต่ให้นำธรรมชาติเข้ามาสู่ห้องเรียน และนำเด็กนักเรียนออกไปสู่สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และเป็นแหล่งวิทยาการในชุมชน ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงด้วยวิธีการที่ประหยัดและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

3. ความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ คือ จัดห้องเรียนให้น่าสนใจอยู่เสมอ เช่น การจัดห้องเรียนพิเศษตามลักษณะวิชาที่เรียน มีการตกแต่งห้องเรียน สื่อต่างๆ ในโอกาสที่สำคัญ มีการเปลี่ยนกลุ่มนักเรียน เปลี่ยนรูปแบบการจัดที่นั่งเรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจไม่รู้สึกรำคาญเบื่อหน่าย

4. ความสะอาด มีระเบียบและเรียบง่าย เป็นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อฝึกลักษณะนิสัยและฝึกรูปแบบการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ สภาพของห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพงหรูหรา แต่จะต้องกวาดซั้วให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ

3. ผู้สอน

เมื่อพิจารณาถึงศาสตร์ที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการสั่งสอน จนเป็นหลักแห่งความจริง และถูกนำมาใช้ของเหล่าสาวกตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ในการสอนนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอนเรียกว่าครู ซึ่งในทางพุทธศาสนามองครูคือผู้ทำหน้าที่ 2 ประการ (พระครูโสภณ พุทธิศาสตร์, 2556 : 140) คือ

1) สิบปทายก เป็นผู้ให้วิทยาการ คือ องค์ความรู้ต่างๆโดยไม่ปิดบังอำพราง

2) กัลยาณมิตร เป็นเพื่อนคิดที่ดี ทั้งต่อหน้าและลับหลังไม่เลือกที่รักผลักที่ชัง

ดังนั้น ครูจึงต้องมีหลักแห่งความเป็นกลาง มีสัมมาทิฐิ สอนตามแนวพุทธธรรม คือ ปรัตโธมสะ เสี่ยงจากภายนอกรวมทั้งกัลยาณมิตรและหลักโยนิโสมนสิการ พุทธปรัชญา

การศึกษาเชื่อว่า ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อเด็ก ตั้งใจสอนด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ศิษย์เป็นคนที่มีคุณธรรมของสังคม (สมนึก พวงพาว, 2521: 84) ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี ปฏิบัติได้จริง และมีวิธีสอนหลายๆแบบ ที่สามารถเข้าใจให้เด็กสนใจได้เป็นอย่างดี (สุมน อมรวิวัฒน์, 2565 : ออนไลน์)

ลักษณะของครูผู้สอนที่ดีตามหลักพุทธปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดของแสงจันทร์งาม (2526: 24 - 30) ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ คือ มีความเมตตา กรุณา ไม่หวังผลตอบแทน ไม่ถือตัว ไม่หยิ่งยโส ไม่ถือยศศักดิ์ มีความยุติธรรม มีความอดทน ใจเย็น มีความรอบคอบ นำเคารพบูชา รู้จักระดับสติปัญญาของผู้เรียนและปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ

4. ผู้เรียน

ลักษณะของผู้เรียนตามลัทธิพุทธปรัชญาการศึกษาว่า ต้องเป็นพหูสูตและมีอิทธิบาท 4 ซึ่งคุณสมบัติของพหูสูต มี 5 ประการ คือ 1) พหูสูต ฟังมาก 2) ธตา จำได้ คือ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไวแม่นยำ 3) วจสาปริจิตา คล่องปาก คือ ท่องป่นหรือใช้พูดอยู่เสมอแคล่วคล่องจัดเจน 4) มนสาอนุเปกขิตา พังซึ้งใจ นึกคิดพิจารณาจนเจนใจนึกครั้งใดก็ปรากฏให้เห็นสว่างชัด 5) ทิฏฐิยา สุปฏิวิธธา ขบได้ด้วยทฤษฎี หรือแทงตลอดดีด้วยทิฏฐิยา คือ มีความเข้าใจลึกซึ้ง มองเห็นประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในส่วนเนื้อความและเหตุผล (สุมน อมรวิวัฒน์, 2528 : 96) ส่วนอิทธิบาท 4 เป็นธรรมแห่งความสำเร็จตามที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้กล่าวถึงสิ่งที่คุณเรียนควรมี คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2527 : 36)

5. กระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษานั้น เป็นการจัดการโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกคาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง เรียกว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยมุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูผู้สอนและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์ได้มีโอกาสคิดแสดงออกปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (สุมน อมรวิวัฒน์, 2528 : 84)

หลักการสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมนั้นพระครูโสภณพุทธศาสตร์ (เขียว ขิตินทริโย, 2556 : 125) กล่าวว่ามียุ 4 ประการ ดังนี้

1. แจ่มแจ้ง อธิบายแจ่มแจ้งดูจนนำมาวางให้ตรงหน้า
2. จูงใจ พุดจูงใจอยากปฏิบัติตามที่สอน
3. หาญกล้า ทำให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญ มั่นใจที่จะปฏิบัติตาม
4. ร่าเริง ให้ผู้ฟังเกิดฉันทะในการฟัง สนุกสนานไปกับการสอน ไม่เบื่อ
พุทธทาสเสนอว่า ครู คือผู้ทำหน้าที่อันประเสริฐในการเป็นผู้นำทาง
วิญญาณ เป็นแสงสว่างส่องทางนั้น รวมถึงบิดา มารดาและครูที่โรงเรียนด้วย (พุทธทาส
ภิกขุ, 2529 : 139 - 143) โดยอธิบายลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน สรุปได้ ดังนี้
  - 1) สอนเท่าที่ควรสอน คือ นักเรียนควรจะได้เรียนเฉพาะที่จำเป็นที่จะ
นำไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่เรียนกว้างขวางไปมากมายแต่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร
  - 2) สอนอย่างชัดเจน บอกให้หมด คือ ให้รู้ว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร เปรียบ
เทียบได้กับสิ่งใด มีก้อย่าง กี่ลักษณะ ไม่สอนให้หนีออกไปจากที่ไม่เกี่ยวข้องกันอยู่กับสิ่งที่ควรจะรู้
  - 3) สอนมีเหตุผลอยู่ในตัว เป็นคำสอนที่ชัดเจน เป็นที่น่าพอใจ ไม่ผิด
หลักตรรกะ ไม่ว่าจะมองด้านใดก็ยังคงเป็นสิ่งที่จะต้องอยู่เสมอ
  - 4) สอนชนะน้ำใจผู้ฟัง ผู้ฟังหมดปัญญาจะคัดค้าน เพราะมีคำอธิบาย
ที่ทำให้หมดแรงที่จะคัดค้านโต้เถียง จนผู้ฟังยอมรับปฏิบัติตาม
  - 5) สอนให้เกิดความร่าเริงตามสมควร เพราะเป็นหลักธรรมชาติที่ทุก
คนชอบ ความร่าเริง การเรียนการสอนนั้นควรจะสนุกมากกว่าเหงาหงอย ทนฟัง ทนท่องจำ
  - 6) สอนให้ผู้ฟังเกิดความกล้าที่จะปฏิบัติตาม ไม่สอนให้เกิดความกลัว
ซึ่งมักทำลายเสรีภาพ ต้องสอนให้เกิดความกล้า ยิ่งฟังยิ่งกล้า ยิ่งอยากที่จะปฏิบัติ

6. การวัดผลและการประเมินผล

การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาในการวัดผลและประเมินผล มีลักษณะ ดังนี้
คือ ไม่ต้องสอบแบบที่ทำอยู่เพราะแข่งขันกับผู้อื่น คนเรามีสติปัญญาไม่เท่ากัน วิธีวัดกับ
คนอื่นควรเลิก ไม่ต้องสอบอย่างในปัจจุบัน และไม่วิตกกังวลกับวิชาการ ควรจะมีการเล่า
นิทานธรรมะให้ฟัง ทำอะไรที่ได้ผ่อนคลายการแข่งขันทางวัตถุ เช่น กีฬา งานอดิเรก ฯลฯ
โดยเอาตัวเราสู่โลกภายนอก ไม่ใช่จากภายนอกเข้าหาตัวเรา ดังนั้น การประเมินผล ให้ดูตัว
ของตัวเอง ดังนั้นการประเมินผลที่แท้จริง คือ การประเมินตนเอง แล้ววิเคราะห์ปรับปรุง
ตนเอง การประเมินโดยผู้อื่นเป็นเพียงข้อมูลประกอบเท่านั้น (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์
และคณะ, 2552 : 145)

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาอภิปรายผล ด้านองค์ประกอบของการจัดการศึกษา ในโรงเรียนปะกาจอง บ้านแก่ง จังหวัดเชียงใหม่ โดยปรัชญาการศึกษาที่มีลักษณะผสมผสาน ปรัชญาการศึกษาทั้ง 6 ลัทธิ คือ สารัตถนิยม นิรันตรนิยม พิพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม อัตถิภาวนิยม และพุทธปรัชญา แต่การศึกษาเน้นทางด้านพุทธปรัชญาการศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตร โรงเรียนปะกาจอง บ้านแก่ง ใช้หลักสูตรของรัฐบาลในการจัดการเรียนการสอน โดยโรงเรียนแห่งนี้มีการเรียนถึงदान 9 เท่านั้น หลักสูตรเน้นทางด้านวิชาการ โดยชั้นประถมศึกษา(दान 1-5) เรียนวิชา ภาษาเมียนมา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ส่วนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น(दान 6-9 เรียน) ภาษาเมียนมา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ทุกวิชาเรียนเป็นภาษาเมียนมา ยกเว้น ภาษาอังกฤษ จึงเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่นี้ พัฒนาครบ 4 ด้าน ทั้งทางด้านพุทธิศึกษาที่เน้นวิชาการและด้านจริยศึกษาที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม แต่ไม่เน้นด้านหัตถศึกษาและพลศึกษา สาเหตุที่ไม่เน้นอาจเนื่องมาจากมีข้อจำกัดการขาดแคลนบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่สอนในด้านนั้นๆ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาตัวคนของพระราชาวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ที่กล่าวถึงการพัฒนาคบรพัฒนาให้รอบด้าน 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนากาย พัฒนาการมณั พัฒนาสังคมและพัฒนาศติปัญญา (พระราชาวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) , 2520 : 70-108) และสอดคล้องกับพุทธทาสภิกขุ ที่กล่าวถึงหลักสูตรว่าประกอบด้วยแผนการศึกษา 4 ด้าน คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษาและหัตถศึกษา (พุทธทาสภิกขุ , 2529 : 77 - 92) แต่อย่างไรก็ตามควรให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้สามารถพัฒนาได้ครบทั้ง 4 ด้านอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะด้านหัตถศึกษาและพลศึกษา

2. โรงเรียน ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาล ขาดครูเฉพาะวิชา ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อการสอน จึงมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้ได้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สามารถสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ ดังที่ วิทย์ วิศทเวทย์ ได้กล่าวว่า คนเราสติปัญญาไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงควรจัดแบ่งชั้นเรียนให้คนวัยใกล้เคียงกันได้เรียนเนื้อหาด้วยกัน นอกจากนี้ แม้ว่าโรงเรียนจะตั้งอยู่ห่างจากชุมชนแต่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับพุทธปรัชญาการศึกษาที่มีความเชื่อว่า การจัดโรงเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เหนียวแน่น ส่งเสริม จูงใจ และปลุกเร้าให้เกิดความศรัทธาที่จะเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ แหล่งเรียนรู้ไม่ใช่ห้อง เราจะไม่พูดถึงโรง เพราะฉะนั้นเวลาที่เรารู้เราพูดถึงแหล่งเรียนรู้ เราต้องทลายฝา ทลายกำแพงของห้อง ของโรงต่างๆ เพราะฉะนั้น

เราจึงมีห้องเรียนไม่ได้แล้ว แต่เรามีแหล่งเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ภาษาอังกฤษคือ Open Classroom” (สุนน อมรวิวัฒน์, 2565 : ออนไลน์) ได้สรุปไว้ว่าโรงเรียนควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) มีความเงียบสงบ 2) มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ 3) มีความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ สามารถเปลี่ยนแปลงสถานที่เรียนได้ และ 4) มีความสะอาด มีระเบียบและเรียบง่าย สามารถจัดสภาพแวดล้อมเพื่อฝึกลักษณะนิสัยและฝึกอบรมการประพฤติปฏิบัติได้ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2528 : 79 - 81)

3. ผู้สอน ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ สอนตามหลักธรรมโยนิโสมนสิการ และมีความเป็นกัลยาณมิตรสูง ซึ่งสอดคล้องกับพุทธปรัชญาการศึกษาของพระครูโสภณพุทธิศาสตร์ ที่กล่าวว่าครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม เป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน ตั้งใจสอนด้วยมุ่งหวังที่จะให้ศิษย์เป็นคนดี มีคุณธรรมของสังคม ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ดี ปฏิบัติได้จริง และมีวิธีสอนหลายๆแบบ ที่สามารถเข้าใจให้เด็กสนใจได้เป็นอย่างดี (พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, 2556 : 140) และสอดคล้องกับ หนังสือของ แสง จันทร์งาม เรื่อง วิธีสอนของพระพุทธเจ้า ที่กล่าวถึงครูที่ดีตามหลักพุทธปรัชญา สรุปได้ ดังนี้ คือ ไม่ถือตัว ไม่หยิ่งโส ไม่ถือยศถือศักดิ์ มีความอดทน ใจเย็น มีความยุติธรรม มีความรอบคอบ มีความประพฤติที่น่าเคารพบูชา เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นทั้งผู้แนะและผู้ปฏิบัติตามที่ตนสอนได้ และเป็นผู้ที่รู้จักระดับสติปัญญาของผู้เรียน ปรับปรุงวิธีการสอนของตนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม เนื่องจากหลักสูตรเน้นด้านวิชาการมาก ทำให้การพัฒนาด้านหัตถศึกษาและพลศึกษาทำได้ไม่เต็มที่ (แสง จันทร์งาม, 2526 : 24 - 30) ผู้สอนจึงควรสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน

4. นักเรียน เนื่องจากผู้เรียนในท้องถิ่นมีหลากหลายชาติพันธุ์ และหลายวัย เมื่อนำมาเรียนรวมกัน ทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากระดับสติปัญญาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน บางคนเรียนรู้เร็ว บางคนเรียนรู้ช้า ผู้เรียนจึงควรได้เรียนในชั้นเรียนที่เหมาะสมกับวัยของตน โดยการแบ่งชั้นเรียนและมีการเลื่อนชั้นขึ้นไปในระดับที่สูงขึ้น เมื่อมีการวัดและประเมินผล ทั้งนี้ ผู้เรียนจะเป็นผู้รับฟังคำแนะนำสั่งสอนของครูด้วยความเคารพและศรัทธา ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระที่ครูกำหนด สอดคล้องกับสุนน อมรวิวัฒน์ ที่กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้เรียนที่เป็นพหุสูต สรุปได้ ดังนี้ คือ ฟังมาก จำได้ คล่องปาก ฟุ้งขึ้นในใจ และขบได้ด้วยทฤษฎี มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (สุนน อมรวิวัฒน์, 2528 : 96) และสอดคล้องกับหลักธรรมแห่ง

ความสำเร็จ คือ อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2527 : 36)

5. กระบวนการเรียนการสอน การจัดการกระบวนการเรียนการสอน มีลักษณะที่สอดคล้องตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษาคือ ให้ผู้เรียนฝึกความคิด ถูกวิธีและเป็นระบบ ยึดระเบียบวินัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางเนื้อหาวิชา ครูสามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุขได้ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้และได้ฝึกฝนวิธีคิดอันแยบคาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง เรียกว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ที่โดยมุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูผู้สอนและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์ได้มีโอกาสคิด แสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและชุมชน แต่กระบวนการเรียนการสอน ยังมีปัญหาจากการใช้วิธีท่องจำบทเรียน (Rote Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเฉพาะวิชาบางวิชา เพื่อการสอบเท่านั้น ยังไม่เน้นด้านอื่นๆด้วย เช่น ความเข้าใจ การนำไปใช้ เป็นต้น ทั้งนี้วิชาเฉพาะต่างๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา ประวัติศาสตร์ และวิชาชีพทั้งหลาย จะมีเทคนิคกลวิธีการสอนแตกต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละวิชา กระบวนการเรียนการสอนยังมีลักษณะให้ครูเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน ใจความว่า ครูสอนเท่าที่ควรสอน สอนอย่างชัดเจน บอกให้หมด สอนมีเหตุผลอยู่ในตัว สอนขณะน้ำใจผู้ฟัง สอนให้เกิดความร่าเริงตามสมควร และสอนให้เกิดความกล้าที่จะปฏิบัติตาม (พุทธทาสภิกขุ, 2529 : 139 - 143)

6. การวัดและประเมินผล ใช้วิธีวัดและประเมินตนเองเป็นหลัก ไม่ได้แข่งขันกับผู้อื่น โดยการจดจำจากตำราแล้วนำมาเขียนตอบ การตอบข้อสอบ เนื้อหาจะต้องมีอยู่ในตำราที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้ จึงสอดคล้องกับการวัดและประเมินผลในทางพุทธปรัชญาที่เน้นตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน ดังนั้น การสอบจึงไม่ต้องสอบแบบที่ทำกันอยู่ทั่วไปเพราะเป็นการแข่งขันกับผู้อื่น ทั้งนี้เพราะในทางพุทธปรัชญาเห็นว่า คนเรามีสติปัญญาไม่เท่ากัน วิธีวัดกับคนอื่นควรเลิก ไม่ต้องสอบอย่างในปัจจุบัน และไม่วิตกกังวลกับวิชาการ ควรจะมีการเล่นนิทานธรรมะให้ฟัง ทำอะไรที่ได้ผ่อนคลาย การแข่งขันทางวัตถุ เช่น กีฬา งานอดิเรก ฯลฯ โดยเอาตัวเราสู่โลกภายนอก ไม่ใช่จากภายนอกเข้าหาตัวเรา ดังนั้น การประเมินผลให้ดูตัวของตัวเอง สอดคล้องกับแนวคิดของวิทย์ วิศเวทย์ อ่างในพิมพ์พรรณน เทพสุเมธานนท์ และ

คณะ, 2552: 145) และยังคงสอดคล้องกับหนังสือปรัชญาการศึกษา เขียนโดย พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ ที่กล่าวว่า การวัดประเมินผลที่แท้จริง คือ การประเมินตนเอง แล้ววิเคราะห์ ปรับปรุงตนเอง การประเมินโดยผู้อื่นเป็นเพียงข้อมูลประกอบเท่านั้น (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ, 2552 : 145) แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน การประเมินเพียงความรู้ ความจำเพียงด้านเดียว ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการเรียนรู้ ดังนั้น นอกจากการประเมินด้านพุทธิศึกษาแล้ว ควรมีการประเมินด้านจริยศึกษา พลศึกษาและหัตถศึกษา ตามแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ (2529 : 77 - 92) ด้วย

ความรู้ที่ได้รับ

ความรู้ที่ได้รับจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนปะกาจอง บ้านแงง จังหวัด เชียงตุง นอกจากเน้นปรัชญาในพุทธปรัชญาการศึกษาแล้วยังมีความสอดคล้องกับปรัชญา สารัตถนิยม (Essentialism) ในองค์ประกอบต่างๆ ต่อไปนี้

1. **ด้านหลักสูตร** การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระบบ KG-5-4-3 คือ ชั้นอนุบาล 1 ปี ชั้นประถมศึกษา 5 ปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 4 ปีและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ใช้เวลาเรียนรวม 13 ปี โดยการเปลี่ยนหลักสูตรจะใช้ตำราหลักสูตรใหม่ปีละชั้น โดยเริ่มต้นเปลี่ยนตำราเรียนในปีการศึกษา 2021 (Grade 5 หรือตาม 4) ปัจจุบันปี 2023 (Grade 7 หรือตาม 6) ส่วน Grade หรือตามอื่นๆยังคงใช้ตำราของหลักสูตรเดิม หลักสูตรมุ่งผลิตคนที่มีความประเสริฐทั้งทางโลกและทางธรรม หลักสูตรมีลักษณะสหพันธ์แบบยึดเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ

2. **โรงเรียน** จัดหลักสูตรโดยให้ผู้เรียนได้เรียนร่วมกัน ไม่ได้แบ่งชั้นเรียนอย่างชัดเจนเหมือนโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน ด้วยมีข้อจำกัดด้านต่างๆ เช่น สถานที่ไม่เพียงพอ ครูผู้สอนวิชาการไม่เพียงพอ โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ และอยู่ห่างไกลแหล่งชุมชน มีจุดมุ่งหมายอบรมเยาวชนให้เป็นคนดีเป็นมนุษย์ที่ดีโดยหลักธรรม ปลุกฝังให้ผู้เรียนรู้กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนประเพณีของสังคม

3. **ผู้เรียน** มีหลากหลายชาติพันธุ์และมีอายุแตกต่างกัน แต่มาเรียนรวมในห้องเดียวกัน โดยครูผู้สอนจะดูที่อายุว่าผู้เรียนคนนั้นควรจะเรียนหลักสูตรของชั้นหรือตามใด ผู้เรียนจะเป็นผู้รับฟังคำแนะนำของครูด้วยความเคารพและศรัทธา นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้รับฟัง ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระที่ครูกำหนดให้ไปพร้อมกัน

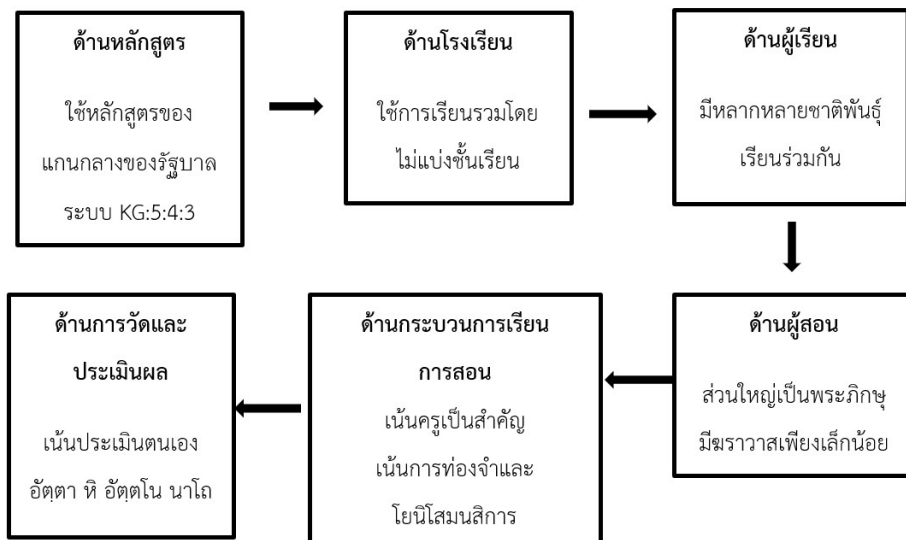
4. **ผู้สอน** ครูผู้สอนเป็นพระภิกษุในวัด สอนได้ทั้งวิชาการและธรรมะ ซึ่งต่าง

จากโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนที่เน้นเฉพาะวิชาการเพื่อเรียนต่อในระดับสูง ครูผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตรสูง อบรมเยาวชนให้เป็นคนดี เป็นผู้ถ่ายทอดศิลปะวิทยาให้แก่ศิษย์ ชี้นำให้ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญและเรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็น ประโยชน์ ครูจะเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษา

5. กระบวนการเรียนการสอน เน้นเรียนวิชาสามัญที่เป็นแบบวิชาการมาก เน้นการท่องจำ (Rote Learning) มากกว่าความเข้าใจ และการนำไปใช้ ให้ผู้เรียนฝึกความคิดตามแนวพุทธศาสนา ให้คิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างเป็นระบบ การเรียนการสอนยึดระเบียบวินัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางเนื้อหาวิชา

6. การวัดและประเมินผล ใช้วิธีเขียนหรือตอบคำถามตามเนื้อหาที่ครูผู้สอนมอบหมาย โดยตอบให้ตรงกับเนื้อหาในเอกสารตำราเรียน ไม่ใช้ความคิดเห็นส่วนตัว เป็นการประเมินตนเองว่าจำข้อมูลได้มากน้อยเพียงใด การสอบจึงไม่ได้แข่งขันกับผู้อื่นแต่แข่งกับตนเอง เน้นให้มีความรับผิดชอบและประเมินผลตนเอง ปฏิบัติได้ โดยการได้มาซึ่งความรู้เป็นการรับมาโดยการถ่ายทอดและจดจำ

จากความรู้ที่ได้รับสามารถนำมาเขียนเป็นแผนผังองค์ประกอบของการจัดการศึกษาในโรงเรียนปากะจอง บ้านแกง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

พุทธปรัชญาการศึกษาในการจัดการศึกษา โรงเรียนปากะจอง จังหวัดเชียงใหม่

สรุป

วัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษามานาน โดยใช้สถานที่ของวัดเป็นโรงเรียน และให้พระภิกษุสงฆ์เป็นครูทำหน้าที่อบรมสั่งสอน เมื่อมีการจัดตั้งโรงเรียนและรับเอา วิทยาการตามแนวตะวันตกเข้ามา บทบาทพระสงฆ์ด้านการสอนก็ลดลง แต่ในประเทศ เมียนมา การจัดการเรียนการสอนยังคงให้วัดเป็นศูนย์กลางในการศึกษาเล่าเรียน ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนของรัฐและเอกชนในปัจจุบันยังมีไม่เพียงพอกับการขยายโอกาสทางการ ศึกษา อีกทั้งประเทศเมียนมามีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายอยู่ตามส่วนต่างๆของประเทศ การควบคุมดูแลอาจไม่ทั่วถึง วัดจึงยังคงเป็นศูนย์รวมของชุมชนต่างให้เด็กได้มีโอกาส เรียนตามหลักสูตรที่รัฐบาลเมียนมากำหนด แต่โรงเรียนปะกัจจงไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแล ของกรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพียงแต่ได้รับการรับรองให้มีการ จัดการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ชั้น (दान) 1-9 ส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเรียนตั้งแต่ ชั้นอนุบาล ดาน 1-12 รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น 13 ปี ตามหลักสูตรในระบบ KG-5-4-3 ซึ่ง KG (Kindergarten) หมายถึง ชั้นอนุบาล เรียกว่า ตู่แห่งदान โดยदान 1-5 เป็นระดับ ประถมศึกษา และदान 6-9 เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนदान 10-12 เป็นระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย การจัดการศึกษาของโรงเรียนปากะจง บ้านแงน จังหวัดเชียงใหม่ ใช้หลักสูตรตามที่รัฐบาลรับรอง แต่ไม่ได้แบ่งชั้นเรียน หากแต่ให้เรียนรวมกันเนื่องจากมี ข้อจำกัดด้านสถานที่และจำนวนครู โรงเรียนตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ห่างไกลจากชุมชน ผู้เรียนมีหลากหลายชาติพันธุ์และมีอายุแตกต่างกัน ส่วนครูผู้สอนเป็นพระภิกษุ เน้นการ สอนแบบโยนิโสมนสิการ มีความเป็นกัลยาณมิตรสูง กระบวนการเรียนการสอนเน้นการ ท่องจำเป็นหลัก การวัดและประเมินผลจะวัดจากการเขียนตอบหรือตอบคำถามในส่วนที่ ครูผู้สอนมอบหมายให้ไปท่องจำมา ไม่มีการสอบแบบแข่งขันกัน เน้นการแข่งขันกับตนเองใน ลักษณะตนเองเป็นที่พึงแห่งตน

บรรณานุกรม

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (25 พฤษภาคม 2560). **พม่าเมื่อข้าเลื่องมอง (ตอน 4)**. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2566.จาก http://www.matichonweekly.com/column/article_37630
- พระครูโสภณพุทธศาสนาจารย์ (เชี่ยว ชิตินทริโย). (2556). **พุทธปรัชญาการศึกษา** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- พระราชวรมณี (ประยูรช ย์ุตโต). (2525). **ปรัชญาการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พุทธทาสภิกขุ. (2528). **เป้าหมายของชีวิตและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.
- _____. (2529). **ธรรมสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ.(2552).**ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วชิรญาณวโรรส, กรมพระยา, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า.(2527). **นวโกวาท (หลักสูตรนัก
ธรรมตรี)**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2495). **ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สมนึก พวงพวา. (2531). **ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครู
ในสหวิทยาลัยทวารวดีและสหวิทยาลัยทักษิณ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสง จันทร์งาม. (2526). **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณการ.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2528). **การสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร.
- _____. (2565). **มองอนาคตการศึกษาไทย วิธีการเรียนรู้สู่ปัญญา**.
สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2566. จาก [https://www.roong-aroon.
ac.th/?p=11854](https://www.roong-aroon.ac.th/?p=11854).